אבו־שריף על רקע אדמותיו השדודות, הגובלות במסלול שדה־התעופה עטרות

שוד בשם החוק

הכוללות חלקה של 22 דונם, המצוייה ב־סמוך למסלול.

יום אחד נודע במיקרה לאבו־שריף, כי חלקה זו, שמישפחתו מעבדת אותה מדורי־דורות, ואשר רשומה על שמו במישרדי הנוטריון ברמאללה, נמכרה לאחרים. הוא פנה לעורך־דין במיזרח־ירושלים, ג'לאל אבו־טועמה, שהעביר את הטיפול בנושא לעורך־הדין רפי שטראוס.

שטראוס החל בבדיקות ומצא דבר מו־זר. הוא גילה כי השטחים האמורים אכן נרשמו ביוני 1976 על שם זאב גולן ו־אדמונד לוי, ובו ביום נרשמה משכנתא של השטח לטובת אדם שלישי, יצחק בדר־יאן.

משבדק שטראוס כיצד העבירו השניים את השטחים במישרדי הנוטריון על שמם, גילה כי הם פנו לפני כן לבית־המישפט המחוזי בירושלים, ביקשו לאפשר להם לרשום את הקרקע על שמם. הם צירפו ל־בקשה הסכם, שלפיו נמכרה הקרקע ב־שנת 1965 לערבי אחר ממיזרח ירושלים, ותצהיר של אותו ערבי, שלפיו עזבו בני מישפחת אבו־שריף את המקום אחרי מיל־חמת ששת־הימים ועברו לירדן. לפי ה־תצהיר, נחתם בפני הנוטריון הציבורי ב־עמאן יפוי־כוח, שבו מכר אבו־שריף את הקרקע לאותו ערבי ממיזרח ירושלים. כן צורף תצהיר של אדם שטען כי הוא מוכתר הכפר קלנדיה וכי היה עד לחתימת ההסכם. ואישור של האפוטרופוס על נכסי נפקדים. על יסוד מיסמכים אלה נתן בית־המישפט, ללא כל דיון, צו כמבוקש. אין ספק כי אישורו של האפוטרופוס היה בין הגור־מים ששיכנעו את בית־המישפט לתת את הצו.

לאחר בדיקת העובדות פנה רפי שטראוס בתלונה פלילית למפקד מטה מרחב ירו־שלים. הוא סיפר לו כי הערבי ממיזרח־ירושלים מכר את הקרקע ללוי וגולן ב־120 אלף לירות, והיא שועבדה בו ביום בסכום של 280 אלף לירות. שטראוס הצ־היר כי אבו־שריף טוען שכל עיסקת־המכר לא היתה ולא נבראה. הוא לא מכיר את הערבי ממיזרח ירושלים, לא עשה עימו כל הסכם, חתימתו על ההסכם־כביכול זוי־פה, וכך גם יפוי־הכוח.

שטראוס קיבל אישור ממישרד־הפנים כי האדם שהתיימר להיות מוכתר הכפר קלנ־דיה לא היה מוכתר כלל. אדם זה, שהת־יימר להיות מוכתר, אף נתן לשטראוס תצ־היר המודה במירמה, והמספר כיצד פיתו אותו להגיש הצהרות כוזבות.

כשהוא מצוייד בכל המיסמכים הללו, פנה שטראוס לבית־המישפט המחוזי בירושלים בבקשה לבטל את הרישום שנעשה במיר־מה. הוא היה משוכנע כי הדבר ייעשה ללא כל דיחוי.

הנפקד הנוכח

בקשה שהוגשה לבית־המישפט ב־מירמה צורף, כאמור, מיכתבו של האפוטרופוס על נכסי נפקדים.

בשנת 1950 נחקק בישראל חוק נכסי הנפקדים, שקבע כי כל ערבי שלא שהה בגבולות ישראל ביום הקמת המדינה ייחשב כנפקד, וכל רכושו בתחומי מדינת ישראל יעבור לבעלות האפוטרופוס על נכסי נפ־קדים. משמעות החוק היא, כי אם גבולות המדינה הגיעו עד ואדי ערה, ובהסכם שביתת־הנשק לאחר מכן צורפו למדינה עוד כמה כפרים ערביים באיזור זה (כלומר: הם לא היו בתחומי המדינה ביום הקמתה, אלא צורפו כאזרחים לאחר מכן), הופקע כל הרכוש שהיה להם בשטח שהיה קודם לכן בידי המדינה.

לפי החוק, כל ערבי שנעדר ביום הקמת המדינה ממנה, בין אם היה בנסיעה עס־קית או תיירית, באיזור או בכל מקום אחר, נחשב כנפקד. כך גם כל ערבי שעזב את כפרו ביגלל הקרבות, ושעבר לעיר סמוכה או לכפר סמוך, ואחרי גמר המיל־חמה חזר לכפרו — אף הוא ייחשב כנפקד, ורכושו יוחרם. נפקדים אלה, שלא עזבו כלל את תחום המדינה נקראו „נפקדים נוכחים".

באמצעות חוק זה, שהוא חוק גזל, פשוטו כמשמעו, נושלו עשרות אלפי ערבים יש־ראליים וכל רכושם נלקח מהם.

בשנים שלאחר מכן נעשו עיסקי שחיתות רבים על־ידי מי שהצליחו לקנות מן ה־אפוטרופוס רכוש־נפקד בזול. במיקרים רבים היו יהודים קונים רכוש „נפקדים" ומחכירים אותו בחזרה לבעלים האמיתיים.

פרשה זו, שהיא אחת האפלות בתול־דות המדינה, ידועה היטב. מה שלא ידוע כלל הוא שאחרי כיבוש השטחים המוחזקים פורסם צו הקובע כי חוק נכסי נפקדים יחול גם על שטחים אלה. לצו היתה מש־מעות רבה, שכן ערבים רבים מבית־לחם, חברון או רמאללה החזיקו רכוש בתחומי ירושלים המיזרחית הגדולה, שסופחה ל־מדינת ישראל. כך יצא כי רכושם הפך לרכוש המצוי בתחומי ישראל ואילו הם נחשבים לנפקדים — שכן היו ביום כיבוש השטחים מחוץ לאיזור ירושלים.

למרות זאת, נהגו עד כה הרשויות, כולל האפוטרופוס, שלא להפעיל את החוק כל־שונו ולא לנהוג בנכסים אלה מינהג בעלים. המיקרה של אבו־שריף הוא סטייה ממדיניות זו.

המיכתב שהגיש האפוטרופוס, עורך־הדין יעקב מנור, לבית־המישפט קבע כי הנכס של אבו־שריף הוא נכס של נפקד, לפי החוק. לוי וגולן פנו אליו כדי ש־ישחרר את הנכס מנפקדותו. מנור אישר את שיחרור הנכס מנפקדותו, בתנאי ש־יימכר בו זמנית לאותו ערבי ממיזרח ירו־שלים, שיעביר אותו מייד על שם גולן ולוי, והנכס יירשם על שם שניהם אצל רשם־המקרקעין.

זהו מיכתב מוזר מאד. ממתי מתערב האפוטרופוס וקובע מי יקנה נכס? מה איכפת לו על שם מי יירשם הנכס? ואם הנכס הוא של נפקד — היינו: הוא למעשה שלו — מדוע הוא מסכים למכירתו לאח־רים, תחת לדאוג כי יירשם על שם מדינת ישראל, כפי שתפקידו מחייב?

על כל פנים, לפני שעורך־הדין שטראוס, ושותפו גדעון יפת, פנו לבית־המישפט כדי לבטל את המכר הקודם, הם פנו ל־אפוטרופוס כדי לברר מה תהיה עמדתו במישפט, לאור המיכתב שהגיש בזמנו.

בשתי שיחות נפרדות הצהיר האפוטרו־פוס כי לא ינקוט עמדה בהליכים המיש־פטיים, ולא יטען טענת נפקדות לגבי הנכס. והנה, עם תחילת המישפט הציג ה־אפוטרופוס תעודה הקובעת כי יש למחוק את בקשת אבו־שריף על הסף, שכן הוא נפקד, ולכן הנכס אינו שלו ואין לו זכו־יות לגביו.

תעודה זו הוצגה ב־28 בדצמבר 1976. כמה חודשים לאחר מכן, ביוני 1977, מכרו גולן ולוי את הנכס למינהל־מקרקעי־יש־ראל, ב־780 אלף לירות. מכירה זו נעשתה באמצעות עורך־הדין זאב וייל, שהוא עורך־דין פרטי ובעל מונופול על עיסקות עם ה־מינהל.

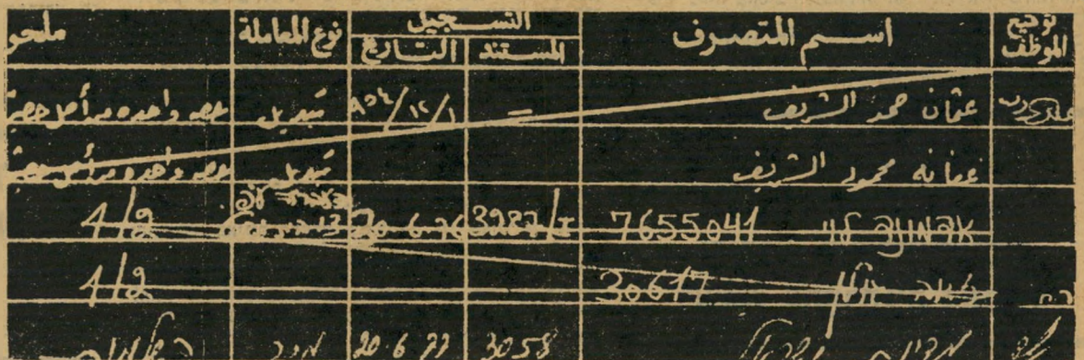

מיסמך רשם־הקרקעות בירושלים, החושף את פרשת השוד

השוד הזקן

מכירה זו העלתה את חמתו של שט־ראוס. אילו רצה המינהל בנכס זה, יכול היה לרשמו על שמו ללא תמורה, לפי אותו חוק נכסי הנפקדים, שהאפוטרו־פוס השתמש בו כדי לרשום את הקרקע על שמות לוי וגולן. הללו רכשו את ה־קרקע ב־120 אלף לירות, ומכרו אותה תוך שנה למינהל ב־780 אלף לירות. לשם מה דאג האפוטרופוס ונציגי המינהל להעשיר את גולן ולוי בסכום של 660 אלף לירות, תוך שדידת אבו־שריף?

עיסקה תמוהה זו היתה יותר מדי אפילו בעיני פרקליט מחוז ירושלים, מיכה קירש, הידוע ביחסו הסלחני למעשים מוזרים ש־הוא מתבקש לבודקם. הוא הקים צוות, שיחקור את כל פרטי העיסקה המוזרה, תוך מגמה לחשוף מה מסתתר מאחרי מעשיהם של פקידים במינהל ובמישרד האפוטרו־פוס, ששדדו ערבי זקן מכפר עקב והעשירו שני מתווכי־קרקע.

יגאל לביב